

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. ustalił wartość kapitału początkowego J. K. na dzień 1 stycznia 1999 r.

W odwołaniu J. K. domagała się zmiany zaskarżonej decyzji przez uwzględnienie w podstawie wymiaru kapitału początkowego wynagrodzenia, jakie otrzymywała w latach 1978-1983 z tytułu honorarium autorskiego a także wynagrodzenia, jakie otrzymanego z tytułu zatrudnienia w Liceum Ogólnokształcącym w W. w latach 1980-1982.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, z przyczyn które stanowiły podstawę wydania zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku ustalił, że zaskarżoną decyzją organ rentowy ustalił ubezpieczonej wartość kapitału początkowego ubezpieczonej na dzień 1 stycznia 1999 r. Uwzględnił przy tym przy obliczaniu wartości kapitału okres zatrudnienia wynoszący 19 lat i 7 miesięcy okresów składkowych oraz 4 lata i 8 miesięcy okresów nieskładkowych. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych 1980-1989. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 69,94%.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego nie uwzględniono:

- 1) dochodu z tytułu zatrudnienia w Liceum Ogólnokształcącym w W. w latach 1980-1982 w wysokości: za 1980 r. -13.715 zł, za 1981 r. -13.435 zł i za 1982 r. - 5.670 zł, ponieważ z tytułu umowy zlecenia nie została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne,
- 2) dochodu z tytułu honorarium autorskiego w wysokości: za 1979 r. – 17.070 zł, za 1980 r. – 29.164 zł, za 1981 r. – 34.496 zł i za 1982 r. – 22.300 zł, ponieważ w myśl obowiązujących przepisów od wypłaconych honorariów autorskich nie opłacano składek na ubezpieczenie społeczne.

J. K. zatrudniona była w okresie od 1 września 1979 r.

do 30 kwietnia 1981 r. w KWK (...) w Międzyzakładowej Gazecie (...) na stanowisku młodszego redaktora, zaś w okresie od 1 maja 1981 r. do 20 listopada 1982 r. w (...) Wydawnictwie (...) w K. (...), kolejno na stanowiskach: młodszego redaktora, a następnie redaktora działu w gazecie zakładowej (...).

Równocześnie: od 1 września 1979 r. do 31 marca 1980 r., od 16 kwietnia 1980 r.

do 31 marca 1981 r. i od 16 kwietnia 1981 r. do 31 marca 1982 r. ubezpieczona pozostawała w zatrudnieniu w Liceum Ogólnokształcącym w W., na podstawie umów

o pracę zawieranych na czas określony, na stanowisku nauczyciela języka polskiego,

w wymiarze 6 godzin tygodniowo, przy czym w przypadkach uzasadnionych organizacją zespołów, liczba godzin mogła ulec zmniejszeniu lub zwiększeniu bez potrzeby wypowiedzania warunków umowy o pracę.

J. K. od 1 września 1979 r. podjęła pracę w KWK (...)

w redakcji gazety (...), na stanowisku redaktora gazety międzyzakładowej. Początkowo była to gazeta zakładowa KWK (...), a z czasem stała się gazetą międzyzakładową pięciu kopalń jastrzębskich: (...) Redakcja gazety (...) była organem Samorządów Robotniczych tych Kopalń. Gazeta (...) miała swoją redakcję w J. na terenie miasta, poza kopalniami. W redakcji zatrudnieni byli: redaktor naczelny, sekretarz redakcji, dwie sekretarki, od pięciu do ośmiu dziennikarzy (redaktorów), w tym redaktor techniczny

i fotograf. Redaktorów i innych pracowników gazety zatrudniały wymienione Kopalnie na podstawie umów o pracę. Kopalnie były wydawcą gazety. Do każdej z kopalń przydzielony był jeden lub dwóch redaktorów, którzy zatrudnieni byli w danej Kopalni. Każdy

z redaktorów, oprócz artykułów na temat swojej Kopalni w której był zatrudniony, mógł pisać artykuły dotyczące swojego regionu, problemów miasta i ogólnych problemów górnictwa, natomiast nie mógł pisać artykułów na temat innej Kopalni, w której pracował inny redaktor gazety. Każda Kopalnia miała bezpośredni, bieżący kontakt z redakcją, a w szczególności ze swoim redaktorem.

Do obowiązków ubezpieczonej wynikających ze stosunku pracy należała praca w terenie, oraz przedłożenie wymaganej ilości materiałów dziennikarskich. W ramach pracy w terenie do obowiązków ubezpieczonej należało przeprowadzanie wywiadów, przygotowywanie reportaży, w tym nawet pod ziemią kopalni, uczestniczenie w imprezach organizowanych przez związki zawodowe oraz w posiedzeniach Komisji Zakładowych. Z pracy w terenie, zgodnie z umową o pracę, ubezpieczona miała obowiązek przedłożenia w redakcji wymaganej ilości materiałów dziennikarskich.

Do warunków zatrudnienia redaktorów stosowano przepisy Układu Zbiorowego Pracy Dziennikarzy z 31 grudnia 1974 r. zawartego między Zarządem Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej (...) a Zarządem Głównym Związku Zawodowego (...), Prasy i Radia.

Zgodnie z umową o pracę ubezpieczona otrzymywała stałe wynagrodzenie miesięczne, ustalone według grupy zaszerogowania dla jej stanowiska pracy, wynikającej z tabeli płac zasadniczych dziennikarzy. Wynagrodzenie to wypłacane było niezależnie od ilości złożonych materiałów, z tym, że w ramach obowiązków ubezpieczona musiała przygotować wymaganą ilość materiałów publicystycznych o tematyce górniczej oraz artykułów pozaredakcyjnych. Wartość kwotową tych materiałów określała umowa o pracę zgodnie z art. 8 Układu Zbiorowego Pracy Dziennikarzy. Za przedłożone materiały ubezpieczona otrzymywała dodatkowe wynagrodzenie. Ponadto otrzymywała premie, wypłacane przez Kopalnię średnio raz na kwartał. Gazeta (...) była tygodnikiem, w związku z tym w ciągu każdego tygodnia ubezpieczona przygotowywała materiały prasowe do każdego wydania gazety, niezależnie od materiałów przygotowanych w ramach obowiązków wynikających z umowy o pracę. Nie wszystkie jednak materiały przeznaczone były do druku w gazecie. Za artykuły ukazujące się w druku wszyscy redaktorzy, w tym ubezpieczona, otrzymywali honorarium autorskie tzw. „wierszówki”. Wysokość honorarium zależała od sposobu napisania oraz tematyki artykułu. Wysokość honorarium była uznaniowa, a o jego wysokości decydowało tzw. kolegium redakcyjne, w skład którego wchodził redaktor naczelny gazety. Honorarium autorskie również finansowane było przez kopalnię zatrudniającą danego redaktora. W KWK (...) ubezpieczona zatrudniona była do 30 kwietnia 1981 r.

Od 1 maja 1981 r. redakcja gazety (...) została przejęta przez (...) Wydawnictwo Prasowe w K. (...) i weszła w skład tego Wydawnictwa. W związku z powyższym z dniem 1 maja 1981 r. ubezpieczona została przekazana do (...) Wydawnictwa Prasowego w K. (...) w drodze porozumienia między zakładami, gdzie pozostawała w zatrudnieniu na stanowisku redaktora do 20 listopada 1982 r. W okresie tego zatrudnienia oprócz zatrudniającego pracodawcy, nic się nie zmieniło. Ubezpieczona nadal wykonywała pracę w tych samych pomieszczeniach i w tym samym zespole ludzi. Redaktorem naczelnym był wówczas M. J., a pod koniec zatrudnienia ubezpieczonej świadek A. M.. Jak wynika ze świadectwa pracy, oprócz wynagrodzenia zasadniczego, ubezpieczona otrzymywała tzw. „wierszówki” wypracowane w macierzystej redakcji oraz dodatek za staż pracy.

Z informacji Archiwum Państwowego w K. Oddział w R. z 3 marca 2003 r. sporządzonej na podstawie listy wypłat honorarium autorskiego wynika, że dochody ubezpieczonej z tego tytułu wynosiły: w 1979 r. – 17.070 zł, w 1980 r. – 29.164 zł, w 1981 r. – 34.496 zł i w 1982 r. – 22.300 zł.

W Liceum Ogólnokształcącym w W. - Ośrodku Usług Pedagogicznych i Socjalnych Związku Nauczycielstwa Polskiego Filia K., ubezpieczona była zatrudniona w okresach od 1 września 1979 r. do 31 marca 1980 r., od 16 kwietnia 1980 r. do 31 marca 1981 r. oraz od 16 kwietnia 1981 r. do 31 marca 1982 r. na podstawie umów o pracę, jako nauczyciel języka polskiego. Tam otrzymywała wynagrodzenie przewidziane dla nauczycieli, ustalone w stawce godzinowej. Stawka godzinowa wynikała z umowy o pracę. Było to wieczorowe liceum ogólnokształcące dla pracujących. Prowadziła tam lekcje wyłącznie z dorosłymi osobami pracującymi. Musiała realizować program szkolny, prowadziła dziennik, do którego wpisywała tematy. Lekcje prowadziła metodą wykładową, przygotowując te osoby do matury. Pracę wykonywała w godzinach od 15.30 do 20.00, trzy razy w tygodniu. Z umów o pracę złożonych przez ubezpieczoną wynika, że jej wynagrodzenie było wolne od podatku od wynagrodzeń i składki na cele emerytalne. Jednakże w zaświadczeniu Rp-7 z dnia 5 marca 2003 r., wystawionym przez ZNP ZG Ośrodek Usług Pedagogicznych i Socjalnych w K. wskazano, że pracodawca zgłaszał pracowników do ubezpieczenia społecznego w deklaracji rozliczeniowej (pod nr konta (...)) w Oddziale ZUS w C.. Natomiast na listach płac ubezpieczona figuruje w grupie osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę.

Z powyższego zaświadczenia Rp-7, sporządzonego na podstawie kart wynagrodzeń oraz umów o pracę wynika, że wynagrodzenie ubezpieczonej wynosiło brutto: w 1980 r. – 13.715 zł, w 1981 r. – 13.435 zł, a w 1982 r. – 5.670 zł. Natomiast z list płac nadesłanych przez ZNP ZG Ośrodek Usług Pedagogicznych i Socjalnych w K., po podsumowaniu zarobków ubezpieczonej za poszczególne miesiące wynika, że wynagrodzenie to wynosiło brutto: za okres od września do listopada 1979 – 3.575 zł (brak listy płac za grudzień 1979 r.), w 1980 r – 13.780 zł, w 1981 r. – 16.495 zł, a w 1982 r. – 8.190 zł.

Powyższych ustaleń dokonał Sąd Okręgowy na podstawie: akt rentowych, akt osobowych i płacowych ubezpieczonej za okres jej zatrudnienia w KWK (...) w redakcji międzyzakładowej gazety (...), informacji Archiwum Państwowego w K. Oddział w R. z 3 marca 2003 r., sporządzonej na podstawie listy wypłat honorarium autorskiego z okresu zatrudnienia ubezpieczonej w redakcji gazety (...) za lata 1979-1982, list płac i innej dokumentacji płacowej z okresu zatrudnienia ubezpieczonej w LO w W. za okres od 1 września 1979 r. do 31 marca 1982 r., nadesłanej przez Związek Nauczycielstwa Polskiego ZG Ośrodek Usług Pedagogicznych i Socjalnych Filia w K., zeznań świadka A. M. oraz zeznań ubezpieczonej przesłuchanej w charakterze strony.

Mając je na uwadze Sąd Okręgowy wskazał dyspozycje: art. 174 ust. 3, art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jedn. tekst Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 z późn. zm.), § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (tekst jedn. Dz. U. z 1989 r. Nr 11, poz. 63 z późn. zm.), w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 1990 r., zgodnie z którym:

„1. Do ustalenia podstawy wymiaru dla pracowników uspołecznionych zakładów pracy nie przyjmuje się tych składników wynagrodzenia w gotówce i w naturze z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, od których nie ma obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, z uwzględnieniem ust. 2-5.

2. Przy ustalaniu, czy istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od określonych składników wynagrodzeń, stosuje się przepisy obowiązujące w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględniane w podstawie wymiaru.

3. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się również honoraria do wysokości objętej obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, z tym że honoraria wypłacone w okresie, w którym obowiązek taki nie istniał, przyjmuje się w wysokości, w jakiej wówczas byłyby przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru”.

Stwierdził przy tym, że regułą zatem jest, iż podstawę wymiaru świadczenia stanowią te przychody, których dotyczy obowiązek opłacania składek. Nie jest to jednak reguła bezwzględna. W piśmie członka zarządu ZUS z dnia 19 maja 2003 r. (...) przedstawiono stanowisko Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z którym przepis art. 15 ustawy emerytalnej nie przesądza o tym, że do podstawy wymiaru świadczenia przyjmuje się tylko te składniki wynagrodzenia, które zostały faktycznie oskładkowane. W związku z powyższym, mając na uwadze generalną zasadę, że podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne stanowiły (według przepisów obowiązujących do 1990 r.) te składniki wynagrodzenia, które zaliczano do tzw. osobowego funduszu płac, Ministerstwo zaleciło uwzględnianie przy ocenie, które składniki wynagrodzeń należy przyjąć do podstawy wymiaru - następujących uregulowań:

- w okresie od dnia 1 stycznia 1977 r. do dnia 31 grudnia 1983 r.: rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac (Dz. U. Nr 40, poz. 239 z późn. zm.); uchwały nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac (M.P. Nr 43, poz. 212).

Zgodnie z § 1 ust. 1 powołanego rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac (w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 1977 do 31 grudnia 1983 r.) „podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne stanowią w uspołecznionych zakładach pracy wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze zaliczone do osobowego funduszu płac”.

Ponadto przepis § 4 pkt 1 powyższego rozporządzenia, wprowadził z dniem 1 stycznia 1977 r. zmiany m.in. do § 2 i § 3 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek na ubezpieczenie społeczne (Dz.U. z 1968 r. Nr 35 poz.246 i z 1972 r. Nr 27 poz. 196).

Zgodnie z § 2 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. (po zmianach), za zarobek, jaki przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru emerytury lub renty z tytułu zatrudnienia w uspołecznionym zakładzie pracy, uważa się zarobek w gotówce, określony w § 3 oraz wartość świadczeń w naturze określonych w § 4”. Natomiast w myśl § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia za zarobek w gotówce uważa się wypłaty zaliczone do osobowego funduszu płac, z wyjątkiem wypłat wymienionych w załączniku do rozporządzenia, a także wypłaty spoza osobowego funduszu płac przewidziane w ust. 2, w tym między innymi wymienione w ust. 2 pkt 3 „honoraria za pracę dziennikarską wypłacane dziennikarzom przez redakcję, w której pełnią stałą funkcję”.

Powyższe rozporządzenie utraciło moc obowiązującą na mocy § 15 powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent.

Ponadto zgodnie z § 1 ust. 1 Uchwały nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac (M.P. z 1976 r. Nr 43 poz.212 z późn. zm.), „ Fundusz płac obejmuje wszelkie wypłaty pieniężne oraz wartość świadczeń w naturze z tytułu pracy wykonywanej przez osoby fizyczne na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej niezależnie od źródeł finansowania tych wypłat i świadczeń, z wyłączeniem wynagrodzeń za te prace, od których pobiera się podatek dochodowy, obrotowy lub gruntowy. Do funduszu płac zalicza się również zasiłki chorobowe w okresie trwania stosunku pracy”.

Z kolei zgodnie z § 4 Uchwały składnikami funduszu płac są między innymi:

1) osobowy fundusz płac, obejmujący m.in. wymienione w pkt a) wynagrodzenia pracowników pozostających w ewidencji personalnej zakładu pracy, należne ze stosunku pracy,

2) bezosobowy fundusz płac,

3) fundusz honorariów.

Z § 5 pkt 1 Uchwały wynika, że do osobowego funduszu płac zalicza się wypłaty pieniężne i wartość świadczeń w naturze na rzecz pracowników z tytułu zatrudnienia na podstawie stosunku pracy.

Natomiast zgodnie z § 7 ust. 1 Uchwały, do funduszu honorariów zalicza się wynagrodzenia za prace twórcze, autorskie i realizatorskie należące do podstawowej (statutowej) działalności jednostek gospodarki uspołecznionej wypłacających te wynagrodzenia, jeżeli te prace wykonywane są przez pracowników własnych lub przez inne osoby fizyczne na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło, a związane są m.in.

z przygotowaniem i edycją książek oraz innych wydawnictw nieperiodycznych, czasopism, wydawnictw prasowych i opracowań graficznych, druków akcydensowych i opakowań

(pkt 3).

Zdaniem Sądu Okręgowego nie uległo wątpliwości, że w świetle powołanych wyżej przepisów honoraria autorskie wypłacone ubezpieczonej w okresie od 1 września 1979 r.

do 20 listopada 1982 r. należało uwzględnić do ustalenia wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego. Jak wynika z powołanych przepisów podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w latach 1979-1982 w myśl § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 13 grudnia 1976 r. stanowiły wypłaty pieniężne zaliczone do osobowego funduszu płac. Honoraria autorskie nie były objęte osobowym funduszem płac, lecz zgodnie z § 7 ust. 1 Uchwały nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. zaliczane były do funduszu honorariów, stanowiącego składnik funduszu płac w myśl § 4 pkt 3) Uchwały, a zatem nie podlegały oskładkowaniu.

Równocześnie jednak zgodnie z § 2 i 3 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r., honoraria autorskie wypłacane dziennikarzom przez redakcję, w której pełnili stałą funkcję, zostały zaliczone do zarobku w gotówce, podlegającego uwzględnieniu do obliczenia podstawy wymiaru emerytury lub renty, jako wypłaty spoza osobowego funduszu płac.

Tym samym, stosownie do § 4 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent, honoraria autorskie wypłacone ubezpieczonej w latach 1979-1982 podlegają uwzględnieniu do ustalenia podstawy wymiaru emerytury w pełnej wysokości.

Sąd Okręgowy przypomniał, że w myśl § 4 ust. 3 rozporządzenia z dnia 1 kwietnia 1985 r. „Do ustalenia podstawy wymiaru przyjmuje się również honoraria do wysokości objętej obowiązkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, z tym że honoraria wypłacone w okresie, w którym obowiązek taki nie istniał, przyjmuje się w wysokości, w jakiej wówczas byłyby przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru”. Ponadto zgodnie

z wytycznymi zawartymi w rozdziale I pkt 4a str. 8 Informatora Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 2003 r., dotyczącymi ustalania składników przychodu pracowników, które podlegają wliczeniu do podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz świadczeń emerytalno-rentowych, honoraria wypłacone dziennikarzom za pracę dziennikarską przez macierzystą redakcję przyjmuje się do obliczenia podstawy wymiaru w pełnej wysokości, jeżeli wypłacone zostały w okresie przypadającym przed dniem 1 stycznia 1985 r.

W konsekwencji, w myśl art. 174 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r.

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych należało przyjąć, że honoraria autorskie wypłacone ubezpieczonej w latach 1979-1982 podlegają uwzględnieniu w pełnej wysokości także do ustalenia wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego ubezpieczonej.

Za bezzasadne przy tym uznał Sąd Okręgowy stanowisko organu rentowego, że honoraria wypłacone ubezpieczonej w spornym okresie nie podlegają uwzględnieniu do podstawy wymiaru emerytury, gdyż działalność statutowa pracodawców ubezpieczonej nie była związana z wydawaniem gazety (...). Zdaniem Sądu Okręgowego nie ulegało wątpliwości, że honoraria wypłacane ubezpieczonej w okresie jej zatrudnienia w (...) Wydawnictwie Prasowym w K. (...) od 1 maja 1981 r. do 20 listopada 1982 r. stanowiły wynagrodzenie za prace autorskie należące do podstawowej (statutowej) działalności tego Wydawnictwa w rozumieniu § 7 Uchwały nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 1976 r. w sprawie składników funduszu płac. Jak wykazało bowiem postępowanie dowodowe, z dniem 1 maja 1981 r. redakcja gazety (...) została w całości przejęta przez (...) Wydawnictwo Prasowe w K. (...) i weszła w skład tego Wydawnictwa. Ponadto okoliczność, że Wydawnictwo to jest stroną Układu Zbiorowego Pracy Dziennikarzy z dnia 31 grudnia 1974 r. również dowodzi, że do jego podstawowej działalności należało wydawanie m.in. czasopism, w tym także gazety (...).

Zdaniem Sądu Okręgowego nie można również zgodzić się ze stanowiskiem organu rentowego, że prowadzenie wydawnictwa przez KWK (...) nie było związane z podstawową działalnością Kopalni. Jak wykazało postępowanie dowodowe, KWK (...) wraz z pozostałymi kopalniami jastrzębskimi była wydawcą międzyzakładowej gazety (...). W redakcji tej gazety Kopalnia zatrudniała dziennikarzy (redaktorów) na podstawie umów o pracę, w tym ubezpieczoną. Do obowiązków ubezpieczonej wynikających ze stosunku pracy należała m.in. praca w terenie, w ramach której przeprowadzała wywiady, przygotowywała reportaże dotyczące problemów górnictwa, w tym także pod ziemią Kopalni, uczestniczyła w imprezach organizowanych przez Związki Zawodowe oraz w posiedzeniach Komisji Zakładowych. Z pracy w terenie ubezpieczona miała obowiązek przedłożenia w redakcji wymaganej ilości materiałów dziennikarskich, w których opisywała wydarzenia jakie miały miejsce na terenie KWK (...) oraz problemy dotyczące zatrudnionych tam pracowników, czy też wydarzenia kulturalno-oświatowe organizowane przez związki zawodowe. Nie ulega zatem wątpliwości, że prowadzenie przez kopalnię wydawnictwa gazety (...), w której opisywane były przede wszystkim problemy związane z górnictwem i funkcjonowaniem kopalni, wchodziło w skład jej podstawowej działalności, a praca autorska ubezpieczonej należała do podstawowej działalności KWK (...).

Reasumując Sąd Okręgowy uznał, że honoraria autorskie wypłacane ubezpieczonej w latach 1979-1982, należy uwzględnić do podstawy wymiaru kapitału początkowego ubezpieczonej.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie ulegało również wątpliwości, że zgodnie z powołanymi wyżej przepisami, do podstawy wymiaru kapitału początkowego ubezpieczonej należało zaliczyć wynagrodzenie, jakie uzyskiwała z tytułu zatrudnienia w Liceum Ogólnokształcącym w W. w latach 1980, 1981 i 1982.

Z przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego jednoznacznie wynika, że ubezpieczona w spornych okresach zatrudniona była na podstawie umów o pracę, a nie umów zlecenia, jak wskazał organ rentowy w zaskarżonej decyzji. Przemawiają za tym nie tylko dokumenty złożone przez ubezpieczoną do akt organu rentowego w postaci trzech umów o pracę, ale także listy płac nadesłane przez Związek Nauczycielstwa Polskiego ZG Ośrodek Usług Pedagogicznych i Socjalnych Filia w K., na których ubezpieczona figuruje w grupie osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że wynagrodzenie wypłacane ubezpieczonej z tytułu zatrudnienia na podstawie stosunku pracy, stosownie do § 4 i § 5 powołanej wyżej Uchwały nr 158 Rady Ministrów z dnia 7 grudnia

1976 r. w sprawie składników funduszu płac, zaliczane było do osobowego funduszu płac, a zatem w myśl § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 13 grudnia 1976 r.

w sprawie dostosowania niektórych przepisów o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu rodzinnym do zasad określających składniki funduszu płac (w brzmieniu obowiązującym

od 1 stycznia 1977 do 31 grudnia 1983 r.), stanowiło podstawę wymiaru składek

na ubezpieczenie społeczne, czyli podlegało obowiązkowi opłacenia od niego składek na ubezpieczenie społeczne.

Wprawdzie z umów o pracę złożonych przez ubezpieczoną wynika, że jej wynagrodzenie było wolne od podatku od wynagrodzeń i składki na cele emerytalne, jednakże należy mieć na uwadze, że w zaświadczeniu Rp-7 z 5 marca 2003 r., wystawionym przez ZNP ZG Ośrodek Usług Pedagogicznych i Socjalnych w K. wskazano, że pracodawca zgłaszał pracowników do ubezpieczenia społecznego w deklaracji rozliczeniowej bezimiennej pod nr konta (...) w Oddziale ZUS w C..

Skoro zatem ubezpieczona zatrudniona była na podstawie umowy o pracę i figuruje na listach płac jako pracownik, to należało przyjąć, że została zgłoszona przez pracodawcę do ubezpieczenia społecznego, a składki na to ubezpieczenie od wypłacanego jej wynagrodzenia zostały opłacone.

Sąd Okręgowy odwołał się przy tym do utrwalonego w orzecznictwie poglądu, że do podstawy wymiaru świadczeń przyjmuje się te składniki wynagrodzenia, które w rozumieniu przepisów o podstawie wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne, obowiązujących w okresie, z którego wynagrodzenie jest uwzględniane, podlegały składce na ubezpieczenie bez względu na to, czy składka była faktycznie opłacona (m.in. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 20 maja 2015 r. sygn. III AUa 156/13 LEX, nr 1798719).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że stosownie do § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent, wynagrodzenie ubezpieczonej wypłacane jej

z tytułu zatrudnienia w Liceum Ogólnokształcącym w W. w latach 1980, 1981 i 1982, podlega uwzględnieniu do ustalenia podstawy wymiaru emerytury,

a w konsekwencji do ustalenia wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego,

w wysokości wykazanej przez pracodawcę w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu Rp-7 z 5 marca 2003 r.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż do ustalenia wartości kapitału początkowego ubezpieczonej podlegają uwzględnieniu jej dochody:

- za 1980 r. w kwocie 13.715 zł,
- za 1981 r. w kwocie 13.435 zł,
- za 1982 r. w kwocie 5.670 zł osiągnane z tytułu zatrudnienia w Liceum Ogólnokształcącym w W. na podstawie umowy o pracę,
- za 1979 r. w kwocie 17.070 zł,
- za 1980 r. w kwocie 29.164 zł,
- za 1981 r. w kwocie 34.496 zł,
- za 1982 r. w kwocie 22.300 zł osiągnane z tytułu honorariów autorskich.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł organ rentowy, zarzucając:

1. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233, 328 § 2 kpc przez brak wszechstronnej analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób zgodny z zasadami wiedzy

i doświadczenia życiowego, w szczególności przez sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego w prawie materiału dowodowego polegającą na bezzasadnym przyjęciu, iż umowy zawarte 1 kwietnia 1981 r., 10 kwietnia 1980 r. i 1 września 1979 r. były umowami o pracę, mimo, iż treść tych umów nie wskazuje na taki ich charakter,

2. w konsekwencji naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 15 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 963) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. z 1989 r. Nr 11 poz. 63 z późn. zm.) przez niezastosowanie i przyjęcie, iż wynagrodzenie wypłacone na podstawie umów zawartych 1 kwietnia 1981 r., 10 kwietnia 1980 r. i 1 września 1979 r. było wynagrodzeniem wypłaconym z tzw. osobowego funduszu prac - jako należności ze stosunku pracy,

3. naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 15 ustawy z dnia 13 października 1998 r o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016 r poz. 963) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. z 1989 r. Nr 11 poz. 63 z późn. zm.) w związku z § 2 i 3 rozporządzenia Przewodniczącego komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek na ubezpieczenia społeczne. (Dz.U. 1968 Nr 35 poz. 246) przez błędne zastosowanie, w sytuacji gdy ubezpieczonej honoraria nie były wypłacane przez redakcję w której pełniła stałą funkcję a przez Kopalnię.

Skarżący wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Na uzasadnienie podniósł, że w jego ocenie stanowisko sądu nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach prawa a poczynione ustalenia w zakresie charakteru umów zawartych kwietnia 1981 r., 10 kwietnia 1980 r. i 1 września 1979 r są błędne. W pierwszej kolejności przedstawione umowy wyraźnie wskazują na cechy obce stosunkowi pracy uregulowanemu przez kodeks pracy. Mimo, iż formalnie umowy nazwano umowami o pracę a ubezpieczoną tytułowano pracownikiem i odesłano w zakresie nieuregulowanym do stosowania przepisów kodeksu pracy, to nie wskazano wymiaru zatrudnienia a jedynie godziny zajęć dydaktycznych „w wymiarze 220 godzin zajęć w tygodniu (ogółem 6 godzin)” lub „w wymiarze 6 godzin zajęć w tygodniu (ogółem 220 godzin)”, wskazano, iż ilość godzin może ulec zmniejszeniu lub zwiększeniu bez potrzeby wypowiedzania warunków umowy

o pracę oraz nade wszystko wprost wskazano w pkt 3, że wynagrodzenie pracownika jest wolne od podatku od wynagrodzenia i składki na cele emerytalne. Co wyraźnie wskazuje,

iż nie były to de facto umowy o pracę i nie odprowadzano z tytułu tych umów składek na ubezpieczenia społeczne. Sąd opierając się na dokumentach wystawionych przez ZNP ZG Ośrodek Usług Pedagogicznych i Socjalnych w K. całkowicie pominął okoliczność, iż dokumenty te wystawione zostały w oparciu o, kwestionowane w niniejszym postępowaniu, umowy, a nie akta znajdujące się w zasobach ZNP ZG Ośrodek Usług Pedagogicznych i Socjalnych w K. (k. 25 akt rentowych). Wobec powyższych wątpliwości sąd nie wskazał z jakich przyczyn ustalił, iż umowy te były umowami o pracę,

a w konsekwencji wadliwie zastosował art. 15 ustawy z dnia 13 października 1998 r.

o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 963) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. z 1989 r. Nr 11 poz. 63 z późn. zm.) przez niezastosowanie i przyjęcie, iż wynagrodzenie wypłacone na podstawie umów zawartych 1 kwietnia 1981 r., 10 kwietnia 1980 r. i 1 września 1979 r. było wynagrodzeniem wypłaconym z tzw. osobowego funduszu prac - jako należności ze stosunku pracy.

Dalej, zgodnie z poczynionymi prawidłowo przez sąd ustaleniami, honoraria autorskie do kwietnia 1981 r. wypłacane były przez KWK (...), które zatrudniało ubezpieczoną. Poza sporem pozostaje fakt, iż działalność statutowa kopalni nie była związana

z wydawaniem pisma, wobec czego wypłacane honoraria nie mogły być wypłacane

z osobowego funduszu prac a zatem uzyskane przez nią kwoty nie mogą być uznać

za zarobek w gotówce o którym mowa w § 2 i 3 rozporządzenia Przewodniczącego komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek

na ubezpieczenia społeczne. (Dz.U. 1968 nr 35 poz. 246). Tym samym Sąd wadliwie zastosował art. 15 ustawy z dnia 13 października 1998 r o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016 r poz. 963) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U.

z 1989 r. Nr 11 poz. 63 z późn. zm.) w związku z § 2 i 3 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek

na ubezpieczenia społeczne (Dz.U. 1968 Nr 35 poz. 246).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja jest częściowo uzasadniona.

Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe i co się tyczy uwzględnienia w wysokości kapitału początkowego kwot uzyskanych przez ubezpieczoną

w latach 1979-1982 r. z tytułu honorariów autorskich - wywiódł logiczne i znajdujące oparcie we właściwie wskazanych przepisach prawa materialnego wnioski. Nie budzą też wątpliwości Sądu Apelacyjnego: trafność rozstrzygnięcia w tym zakresie i rozważania przedstawione na jego uzasadnienie, które w całości przyjmuje za swoje, bowiem Sąd I instancji w sposób odpowiadający wymogom art.328 § 2 kpc ustalił fakty oraz wyjaśnił podstawę prawną wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Wbrew pogładowi skarżącego w niniejszej sprawie należało przyjąć, że (choć to jeden z paradoksów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej), KWK (...) zatrudniająca ubezpieczoną winna być uznana za wydawcę pisma w którym pracowała (również w oparciu o Porozumienie z 24 kwietnia 1975 r. pomiędzy Ministrem Górnictwa i Energetyki a Zarządem Głównym Związku Zawodowego Górników

o stosowaniu Układu Zbiorowego Pracy Dziennikarzy z 31 grudnia 1974 r. w zakładach pracy resortu górnictwa i energetyki).

Wobec powyższego brak podstaw do przyjęcia, że wypłacane J. K. w spornym okresie honoraria nie mogły być wypłacane z osobowego funduszu płac.

W konsekwencji zatem uzyskane przez nią kwoty należało uznać za zarobek

w gotówce, o którym mowa w § 2 i 3 rozporządzenia Przewodniczącego komitetu Pracy

i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w sprawie obliczania podstawy emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz składek na ubezpieczenia społeczne (Dz.U. Nr 35 z 1968 r. poz. 246). Z tych

przyczyn Sąd Okręgowy w omawianym zakresie prawidłowo zastosował art. 15 ustawy z dnia 13 października 1998 r o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia

1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent (Dz.U. Nr 11 z 1989 r. 11 poz. 63 z późn. zm.) oraz w zw. z § 2 i 3 rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 19 sierpnia 1968 r. w

sprawie obliczania podstawy emerytury lub renty, zasiłków z ubezpieczenia na wypadek choroby

i macierzyństwa oraz składek na ubezpieczenia społeczne (Dz.U. Nr 35 z 1968 r. 35 poz. 246) oraz art. 174 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach.

W tym zakresie apelacja została oddalona po myśli art. 385 kpc.

Natomiast co do wynagrodzeń uzyskanych przez ubezpieczoną w latach 1980-1982 z tytułu zatrudnienia w Liceum Ogólnokształcącym w W., Sąd Apelacyjny nie podzielił poglądu Sądu I instancji, iż winno ono również stanowić podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne a w konsekwencji podlegać uwzględnieniu do podstawy wymiaru kapitału początkowego według art. 174 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach.

Bezspornie z umów złożonych przez ubezpieczoną wynika, że jej wynagrodzenie było wolne od podatku od wynagrodzeń i składki na cele emerytalne. Co więcej, choć ZNP ZG Ośrodek Usług Pedagogicznych i Socjalnych w K. w zaświadczeniu Rp-7 z 5 marca 2003 r., podał, że pracodawca zgłaszał pracowników do ubezpieczenia społecznego w deklaracji rozliczeniowej bezimiennej pod nr konta (...) w Oddziale ZUS w C., to jednak równocześnie odnotował, że zaświadczenie to sporządzono „na podstawie kart wynagrodzeń”. Natomiast w piśmie z 16 czerwca 2003 r. przyznał, że zaświadczenie sporządził na podstawie umów o pracę przedstawionych przez ubezpieczoną.

Jeśli przy tym zważyć, że w omawianym okresie ubezpieczona pozostawała równocześnie w zatrudnieniu w pełnym wymiarze czasu u innego pracodawcy, a nadto, że wymiar jej czasu pracy dla Licem Wieczorowego nie sięgał nawet połowy pensum przewidzianego dla nauczycieli, zaś sama ubezpieczona zeznała, że jej i innym wraz nią zatrudnionym w tym Liceum wykładowcom nie potrącano składek i podatków - to brak dostatecznych podstaw do obalenia wiarygodności dotyczących tej kwestii zapisów w umowach przedstawionych przez J. K. (niezależnie od tego, że powstają istotne wątpliwości co do rzeczywistej treści tego stosunku, jako stosunku pracy).

Na marginesie można przypomnieć, że wliczanie do podstawy wymiaru świadczeń wynagrodzenia uzyskiwanego z tytułu zatrudnienia w więcej, niż jednym zakładzie pracy, uzależnione bywało od spełnienia dodatkowych warunków. I tak, pod rządami ustawy

z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40 z 1982 r. poz. 267 - od 1 stycznia 1982 r.), według jej art. 17:

- ust.1 Do obliczenia podstawy wymiaru świadczeń przyjmowało się -

z uwzględnieniem ust. 2 i 3 - wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia w jednym zakładzie pracy.

- ust.2 Do obliczenia podstawy wymiaru świadczeń przyjmowało się jednak łączne wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia wykonywanego równocześnie w więcej niż jednym zakładzie pracy, jeżeli:

1) zatrudnienie wykonywane było w wymiarze czasu pracy nie przekraczającym łącznie obowiązującego w danym zawodzie albo

2) dodatkowe zatrudnienie wykonywane było nieprzerwanie co najmniej przez 5 lat w ciągu ostatnich 12 lat zatrudnienia.

3. Wynagrodzenie z tytułu dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, uwzględniano się przy obliczaniu podstawy wymiaru świadczeń, jednakże w wysokości nie przekraczającej 50% wynagrodzenia przyjętego do podstawy wymiaru z tytułu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym pracownik był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy.

Natomiast od 15 listopada 1991 r. – zgodnie z art.7 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104 z 1991 r. poz.450):

- ust.1 Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty przysługującej na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin przyjmowało się:

1) wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia w jednym zakładzie pracy albo

2) łączne wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia wykonywanego równocześnie w więcej niż jednym zakładzie pracy, jeżeli:

a) zatrudnienie wykonywane było w wymiarze czasu pracy nie przekraczającym łącznie wymiaru obowiązującego w danym zawodzie albo

b) zatrudnienie wykonywane było w wymiarze czasu pracy przekraczającym łącznie wymiar obowiązujący w danym zawodzie, z tym że w takim przypadku podstawę wymiaru emerytury lub renty stanowi przeciętna zwaloryzowana kwota łącznego wynagrodzenia

z tytułu zatrudnienia, która była podstawą wymiaru składek w okresie wymaganych kolejnych lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z okresu, o którym mowa w ust. 1, jednak nie krótszym niż okres 5 takich lat.

W ocenie Sądu Apelacyjnego ubezpieczona nie wykazała, że stosownie do § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1985 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent, wynagrodzenie ubezpieczonej wypłacane jej

z tytułu zatrudnienia w Liceum Ogólnokształcącym w W. w latach 1980, 1981 i 1982, podlega uwzględnieniu do ustalenia podstawy wymiaru emerytury,

a w konsekwencji do ustalenia wysokości podstawy wymiaru kapitału początkowego.

Z tych przyczyn w opisanym zakresie zaskarżony wyrok został zmieniony przy zastosowaniu art. 386 § 1 kpc.

/-/ SSA M.Małek-Bujak /-/ SSA W.Nowakowski /-/ SSA G.Pietrzyk-Cyrbus

Sędzia Przewodniczący Sędzia